

Bruxelles, 7. srpnja 2026.
(OR. en)

11410/26

AGRI 566
AGRIORG 91

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	7. srpnja 2026.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2026) 355 final
Predmet:	Akcijski plan za otpornost, stratešku autonomiju i održivost sustava bjelančevina EU-a

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2026) 355 final.

Priloženo: COM(2026) 355 final

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 7.7.2026.
COM(2026) 355 final

Akcijski plan

za otpornost, stratešku autonomiju i održivost sustava bjelančevina EU-a

Europa se nalazi na raskrižju. U svijetu koji se brzo mijenja i u sve nesigurnijim okolnostima treba poduzeti odlučne mjere kako bi se povećala naša gospodarska konkurentnost i ujedno ojačala naša strateška autonomija. Budući da su sigurnost i otpornost najvažniji prioritet političkog programa, a europski model rasta pod rastućim je pritiskom, ključne gospodarske ovisnosti postaju geopolitičke ranjivosti.

U tom kontekstu postojeća ovisnost o uvezenim sirovinama, kao što su gnojiva, hrana za životinje i energija, **nije samo prijetnja našoj sigurnosti opskrbe hranom, već i najveća ranjivost koja utječe na našu otpornost.** Stoga je za postizanje pripravnosti i sigurnosti EU-a nužno smanjiti te strateške ovisnosti. Svi dionici moraju zajedno djelovati kako bi se zajamčilo da EU može povećati svoju unutarnju i vanjsku sigurnost ⁽¹⁾.

Velika ovisnost EU-a o opskrbi bjelanjčevinama za hranu za životinje iz ograničenog broja izvora opskrbe izlaže naš poljoprivredno-prehrambeni sustav fluktuacijama na globalnom tržištu, ali i utječe na kapacitet smanjenja rizika u lancima opskrbe i ograničava napredak u prelasku na održivost.

Kako je najavljeno u Viziji za poljoprivredu i hranu ⁽²⁾, Komisija je **izradila ovaj sveobuhvatni plan** kako bi odgovorila na te probleme. U planu se objedinjuju politike, istraživanje i praktične mjere za stvaranje autonomnijeg i održivijeg sustava bjelanjčevina EU-a te diversifikacija izvora uvoza. Diversifikacija bjelanjčevina odgovor je na politički poziv čelnika i čelnica EU-a sadržan u **Izjavi iz Versaillesa** ⁽³⁾ iz 2022. da se poveća proizvodnja bjelanjčevina biljnog podrijetla u EU-u i na poziv Europskog parlamenta iz njegove Rezolucije iz 2023. o Europskoj strategiji za bjelanjčevine ⁽⁴⁾.

Za povećanje održive proizvodnje bjelanjčevina biljnog podrijetla u EU-u treba pronaći prave poticaje za razvoj ponude i potražnje kao najvažnijeg koraka za napredak EU-a u području **transformativne otpornosti** koja je potrebna Europi. Otporan i održiv sustav bjelanjčevina doprinijet će ne samo ciljevima EU-a u području sigurnosti opskrbe hranom i energije, već i stvoriti nove mogućnosti u ruralnim područjima, doprinijeti cilju postizanja klimatske neutralnosti do 2050. i ubrzati provedbu ciljeva utvrđenih u nedavnoj Strategiji EU-a za biogospodarstvo ⁽⁵⁾ i Akcijskom planu za gnojiva ⁽⁶⁾.

Za prelazak na **otporan i održiv sustav bjelanjčevina** potrebna je **bolja koordinacija politika** kako bi se:

- povećala otvorena **strateška autonomija** proširenjem **održive opskrbe bjelanjčevinama u EU-u**, i to poticajima za **poljoprivrednike** da uvedu diversificirane sustave uzgoja sa smanjenim potrebama za gnojivima, čime bi se omogućio uzgoj zdravih i otpornih proteinskih usjeva,
- poboljšala **otpornost, konkurentnost i pripravnost** šireg sustava bjelanjčevina EU-a, uključujući industriju hrane za životinje, unapređenjem **istraživanja i inovacija te povećanjem ulaganja**,
- ojačao lanac vrijednosti bjelanjčevina u EU-u povećanjem **privlačnosti tržišta, poticanjem potražnje** i promicanjem lokalnih rješenja i kratkih lanaca opskrbe.

⁽¹⁾ Europska komisija, Izvješće o strateškim predviđanjima 2025. – Otpornost 2.0: stvaranje uvjeta za prosperitetni EU unatoč turbulencijama i nesigurnosti, COM(2025) 484 final.

⁽²⁾ Europska komisija, Vizija za poljoprivredu i hranu Zajedničko oblikovanje privlačnog poljoprivrednog i prehrambenog sektora EU-a za buduće generacije, COM(2025) 75 final.

⁽³⁾ Vijeće Europske unije, [Vijeće za poljoprivredu i ribarstvo, Bjelanjčevine opskrba, proizvodnja i održivost, 14. srpnja 2025.](#); Europsko vijeće, [Izjava iz Versaillesa, 10. i 11. ožujka 2022.](#)

⁽⁴⁾ Europski parlament, [Rezolucija od 19. listopada 2023. o Europskoj strategiji za bjelanjčevine \(2023/2015\(INI\)\).](#)

⁽⁵⁾ Europska komisija, *Strateški okvir za konkurentno i održivo biogospodarstvo EU-a*, COM(2025) 960 final.

⁽⁶⁾ Europska komisija, *Akcijski plan za gnojiva: Partnerstvo za osiguravanje dostupnosti, cjenovne pristupačnosti i strateške autonomije domaćih gnojiva u EU-u*, COM(2026) 310 final.

Takvom koordinacijom politika ostvarit će se ciljevi EU-a u području **kružnosti, klime i energetike**, koji stvaraju dodatne poticaje i poslovne razloge da poljoprivrednici sudjeluju u diversifikaciji bjelančevina.

U ovom se Planu iznose ključne činjenice, utvrđuju uporišne točke i predlažu mjere u cijelom lancu opskrbe kako bi se postigao taj cilj. Planom se dopunjuje **Strategija za stočarstvo** donesena 7. srpnja 2026. Iako je sektor ribarstva i akvakulture važan izvor i korisnik bjelančevina u sustavu hrane i hrane za životinje EU-a, nije obuhvaćen ovim Planom.

1. Opskrba bjelančevinama biljnog podrijetla u EU-u

EU ima jedan od najkonkurentnijih i najodrživijih sustava poljoprivredne proizvodnje na svijetu. Međutim, njegova je snaga ograničena zbog ovisnosti o uvozu hrane za životinje s visokim udjelom bjelančevina. Zahvaljujući potpori koja se dodjeljuje u okviru zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) povećala se domaća opskrba bjelančevinama biljnog podrijetla za upotrebu u hrani za životinje i hrani, no ima potencijala za dodatno pojačanje, bez obzira na neka prirodna i strukturna ograničenja.

Proizvodnja u EU-u uglavnom se temelji na vlaknastoj krmi i žitaricama s ograničenim udjelom proteinskih usjeva

EU proizvodi znatnu količinu bjelančevina biljnog podrijetla, no uglavnom u obliku vlaknaste krme i žitarica, tj. u obliku proizvoda s **niskim do srednjim udjelom bjelančevina**. U tržišnoj godini 2025. – 2026. EU je proizveo oko **67 milijuna tona bjelančevina biljnog podrijetla** ⁽⁷⁾, od čega je **vlaknasta krma** činila oko 31 milijun tona bjelančevina, a **žitarice** oko 29 milijuna tona ⁽⁸⁾ (Slika 1) ⁽⁹⁾. Travnjaci čine više od polovine vlaknaste krme. Proizvodnja **biljaka bogatih bjelančevinama** ⁽¹⁰⁾ u EU-u znatno se povećala tijekom prethodna dva desetljeća te je u razdoblju 2025. – 2026. iznosila 7,2 milijuna tona bjelančevina. Proizvodnja bjelančevina iz **suhih mahunarki** dosegla je 1,3 milijuna tona u razdoblju 2025. – 2026. ⁽¹¹⁾ Iako je riječ o malom udjelu u ukupnoj proizvodnji, njihova se proizvodnja u razdoblju 2021. – 2026. povećala za 53 % u odnosu na razdoblje 2011. – 2016.

⁽⁷⁾ Procjene Komisije temelje se na bilancama žitarica i uljarica u EU-u te bilanci hrane za životinje u EU-u.

⁽⁸⁾ Vlaknasta krma su trava, kukuruzna silaža, krmne mahunarke i suha krma.

⁽⁹⁾ Statistički podaci u ovom dokumentu detaljnije su opisani u informativnim člancima objavljenima na sljedećoj poveznici: [Smanjenje manjka bjelančevina biljnog podrijetla u EU-u – Poljoprivreda i ruralni razvoj](#).

⁽¹⁰⁾ Biljke bogate bjelančevinama definiraju se kao ratarski usjevi s udjelom bjelančevina većim od 15 %, tj. uljarice i proteinski usjevi.

⁽¹¹⁾ Suhe mahunarke su stočni grašak, bob, lupine i drugi proteinski usjevi.

		<i>Bjelančevine biljnog podrijetla (u milijunima tona)</i>		<i>Udio</i>	
Vlaknasta krma		30,6		45,5 %	
Žitarice		29,4		43,7 %	
Uljarice (osim soje)		5,0		7,5 %	
Proteinski usjevi	Suhe mahunarke	2,2	1,3	3,3 %	1,9 %
	Soja		0,9		1,4 %
Ukupno		67,2		100 %	

Slika 1: Proizvodnja bjelančevina biljnog podrijetla u EU-u u tržišnoj godini 2025. – 2026.

Izvor podataka: GU AGRI – balance

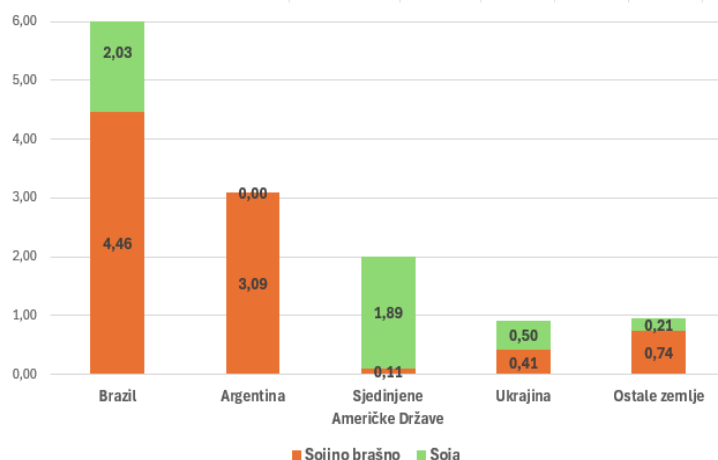
Treba napomenuti da bi prelazak na više proteinskih usjeva s većim udjelom bjelančevina od drugih ratarskih usjeva imao tek ograničen učinak na ukupnu ravnotežu sirovih bjelančevina biljnog podrijetla zbog njihovih relativno nižih prinosa. Međutim, povećanjem udjela proteinskih usjeva u plodoredu mogle bi se smanjiti emisije stakleničkih plinova jer bi se smanjila potreba za gnojivima, čija proizvodnja i upotreba ispuštaju stakleničke plinove.

Do povećanja proizvodnje biljaka bogatih bjelančevinama u EU-u uglavnom je došlo zahvaljujući potpori koja se pruža u okviru ZPP-a i programima EU-a za **istraživanje i inovacije** u poljoprivredi, koji su izrađeni prema smjernicama iz izvješća Komisije iz 2018. ⁽¹²⁾ Kako je istaknuto u Akcijskom planu za gnojiva, **svojsvo** proteinskih usjeva **da vežu dušik** ⁽¹³⁾) pomaže u smanjenju potrebe za gnojivima, što je važan čimbenik koji podupire povećanje proizvodnje, osobito u kontekstu sve većih troškova i napetosti u lancima opskrbe gnojivima.

⁽¹²⁾ Europska komisija, [*Izvješće o razvoju proteinskih kultura u Europskoj uniji. \(COM\(2018\) 757 final.*](#)

⁽¹³⁾ U tom se izvješću proteinski usjevi odnose na mahunarke (uključujući soju). Valja napomenuti da se soja ponekad smatra uljaricom, ali ne i u tom izvješću.

Soja se uvozi u EU najviše iz Sjeverne i Južne Amerike, a postoji mogućnost za uvoz iz Ukrajine

Slika 2: Podrijetlo uvezenih sojinih bjelančevina za tržišnu godinu 2024. – 2025. (u milijunima tona sirovih bjelančevina)

Izvor podataka: GU AGRI – 2024/25.

EU uvozi biljke bogate bjelančevinama uglavnom u obliku soje i sojina brašna. Soja i sojino brašno činili su oko 13,4 milijuna tona ukupnog uvoza bjelančevina u razdoblju 2024. – 2025., proizvedenih na oko 13 milijuna hektara u trećim zemljama, prvenstveno u SAD-u i Brazilu, odnosno Argentini kad je riječ o sojinu brašnu.

Susjedstvo EU-a nudi konkretne mogućnosti za diversifikaciju tradicionalnog oslanjanja EU-a na velike izvoznike soje. Ukrajina proizvodi 13,5 milijuna tona bjelančevina biljnog podrijetla, od čega se 60 % izvozi. To znači da bi Ukrajina mogla imati veću ulogu u opskrbi EU-a bjelančevinama biljnog podrijetla. U slučaju budućeg pristupanja to bi moglo smanjiti trgovinski deficit EU-a s 13,9 milijuna tona na 4,7 milijuna tona i povećati samodostatnost EU-a u području bjelančevina biljnog podrijetla sa 76 % na 86 %. Osim toga, Ukrajina je ojačala svoju ulogu strateškog partnera EU-a udvostručenjem kapaciteta za proizvodnju soje u razdoblju 2024. – 2025. u odnosu na razdoblje 2021. – 2022., unatoč poremećajima uzrokovanim agresivnim ratom Rusije. Potencijal za uvoz sa zapadnog Balkana manji je s obzirom na to da su neki tradicionalni proizvođači u tim zemljama prestali izvoziti soju i sada ovisе o uvozu zbog veće domaće potrošnje i manjih prinosa.

2. Potražnja za bjelančevinama u EU-u

Potražnja za bjelančevinama u Europi potaknuta je potrebama sektora stočarstva za hranom za životinje, prehrambenim preferencijama potrošača i upotrebama povezanim s novim potrebama u području kružnosti i bioenergije.

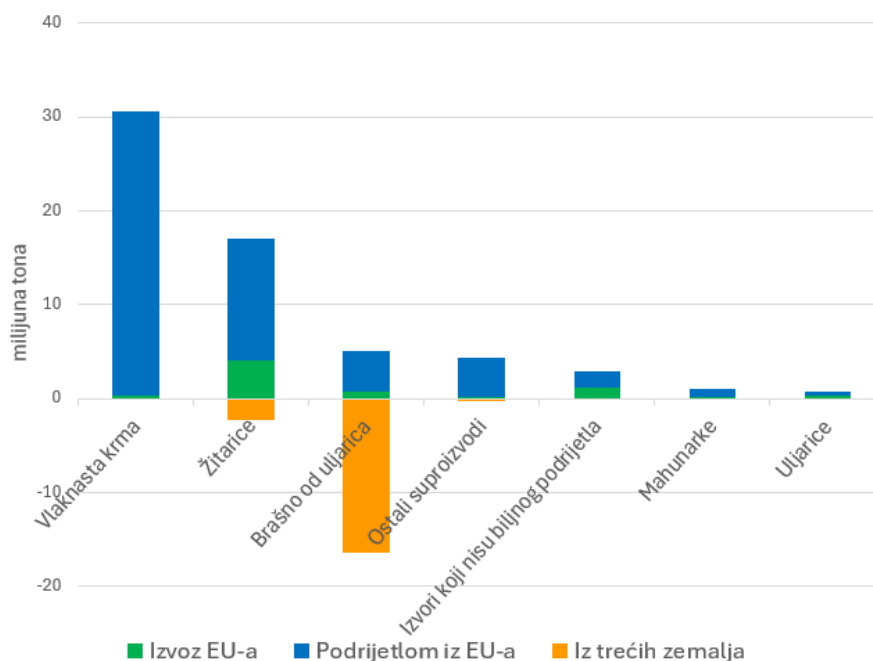
Hrana za životinje

Stočarstvo, zajedno s ratarskim usjevima koji se proizvode za hranu za životinje, čini više od polovine ukupne poljoprivredne proizvodnje (59 % u 2024. ⁽¹⁴⁾). Vrijednost izvoza 2025. dosegla je 55 milijardi EUR, što je dovelo do trgovinskog suficita od 39 milijardi EUR. Sektor stočarstva ujedno je **najveći korisnik bjelančevina biljnog podrijetla u EU-u.**

⁽¹⁴⁾ To odgovara primarnom dohotku koji je ostvaren proizvodnjom iz uzgoja životinja (45 %) i proizvodnjom ratarskih usjeva koji se upotrebljavaju kao hrana za životinje (14 %).

Sektor stočarstva EU-a godišnje upotrijebi **74 milijuna tona** bjelančevina kao hranu za životinje ⁽¹⁵⁾. Uvozi se oko 26 %, ali s obzirom na to da EU i izvozi ekvivalent od 9 % bjelančevina u proizvodima ili suproizvodima ratarskih usjeva, **neto ovisnost o uvozu bjelančevina** iznosi 15 % njegove ukupne upotrebe u hrani za životinje (ili oko 13 milijuna tona bjelančevina).

Ta zbirna brojka prikrija razlike prema vrsti hrane za životinje (Slika 3Slika 3). Naime, EU je u velikoj mjeri samodostatan kad je riječ o hrani za životinje s niskim udjelom bjelančevina, ali uvelike ovisi o uvozu **hrane za životinje s visokim udjelom bjelančevina (uljarice i proteinski usjevi): 74 %** proizvoda koji se upotrebljavaju u EU-u je iz uvoza. To je uglavnom zbog sojinih bjelančevina jer se njih uvozi 94 %.

Slika 3: Podrijetlo bjelančevina koje se upotrebljavaju za hranjenje stoke u EU-u i izvoz tih proizvoda (u milijunima tona sirovih bjelančevina)

Izvor podataka: GU AGRI – bilanca bjelančevina u hrani za životinje u EU-u – 2024./25.

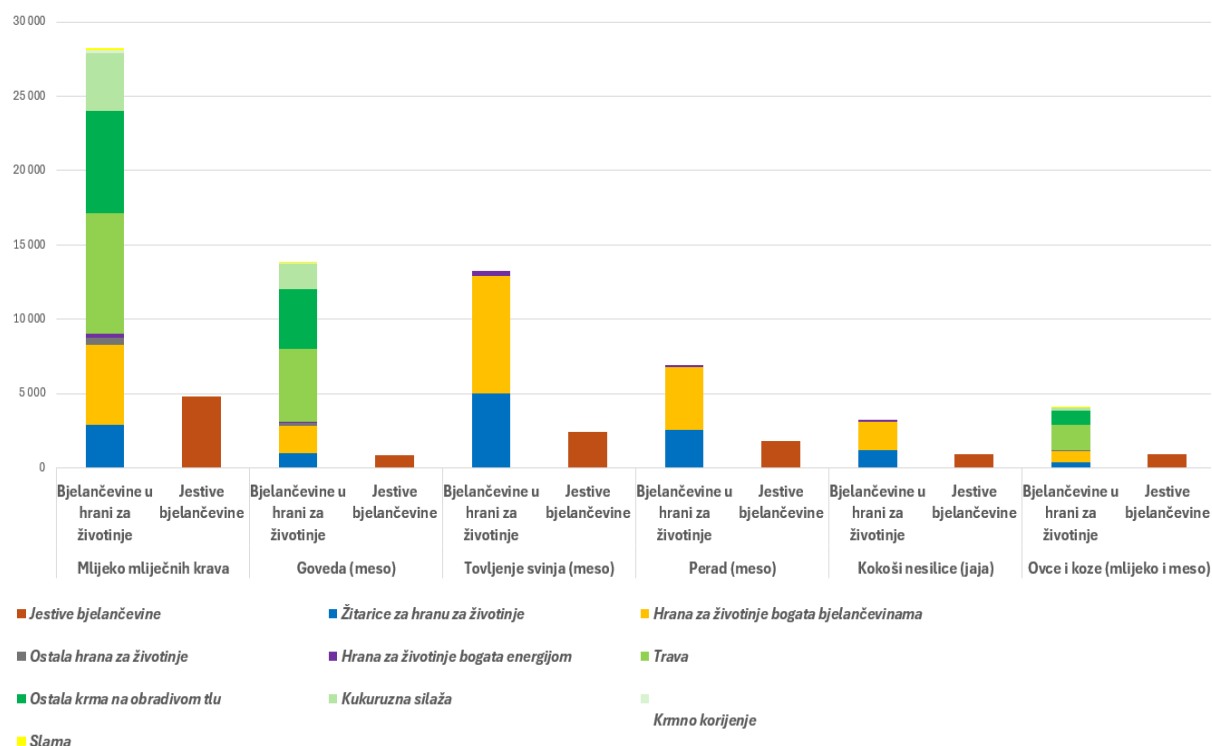
Hrana za životinje biljnog podrijetla s visokim udjelom bjelančevina ⁽¹⁶⁾ čini znatan udio ukupne upotrebe hrane za životinje i 31 % ukupne upotrebe bjelančevina u hrani za životinje u EU-u (ili 23,0 milijuna tona bjelančevina) ⁽¹⁷⁾. Ona je iznimno važna za nekoliko stočarskih sustava jer optimizira produktivnost uzgoja stoke. Njezina zamjena alternativama s nižim udjelom bjelančevina koje su lakše dostupne u EU-u bila bi vrlo zahtjevna, osobito kad je riječ o zemljištu potrebnom za uzgoj u EU-u. Osim toga, za to bi trebalo pomno procijeniti kapacitet za zamjenu krmiva i paralelno zadovoljavanje prehrambenih potreba životinja te bi ovisilo o vrsti stoke (Slika 4). Sektori **svinjskog mesa i peradi** glavni su korisnici brašna s visokim udjelom bjelančevina (na koje se odnosi 66 % upotrebe krmnih smjese ⁽¹⁸⁾ u EU-u), dok sektori **mlijeka i mliječnih proizvoda i goveđeg mesa** čine manji udio (28 %).

⁽¹⁵⁾ Glavni izvori bjelančevina u hrani za životinje su vlaknasta krmna (41 %), žitarice (21 %), sojina sačma (19 %) i brašno od drugih uljarica (9 %), a preostalih 10 % su razni drugi izvori.

⁽¹⁶⁾ Hrana za životinje s visokim udjelom bjelančevina ima udio bjelančevina veći od 30 %, kao što je većina vrsta brašna od uljarica.

⁽¹⁷⁾ S druge strane, 94 % hrane za životinje s niskim i srednjim udjelom bjelančevina koja se upotrebljava u EU-u podrijetlom je iz EU-a, a EU je očiti neto izvoznik te vrste proizvoda.

⁽¹⁸⁾ Krmne smjese su hrana za životinje proizvedena miješanjem najmanje dvaju krmiva, s dodacima ili bez njih.

Slika 4: Upotreba bjelančevina u hrani za životinje po vrsti stoke u EU-u i posljedična proizvodnja jestivih bjelančevina po vrsti stoke u EU-u 2022. (u tisućama tona sirovih bjelančevina)

Izvor podataka: baza podataka modela CAPRI

Ovisnost o uvezenoj proteinskoj hrani za životinje uvelike ovisi o **vrsti stoke i sustavu proizvodnje**. Intenzivniji sustavi koriste krmnu smjesu za velik dio svojih bjelančevina, što čini 25,8 milijuna tona bjelančevina u hrani za životinje godišnje. Krmne smjese čine 35 % ukupne potrošnje bjelančevina u stočarstvu EU-a. Ekstenzivniji sustavi za uzgoj preživača, koji koriste travnjake i lokalno proizvedenu hranu za životinje i krmno bilje, manje ovise o uvozu od intenzivnih sustava. Određeni sustavi proizvodnje, kao što su agroekološki sustavi, ekološki sustavi, sustavi hranjenja travom, kombinirana biljna proizvodnja i stočarstvo i oznake zemljopisnog podrijetla, ili sustavi u skladu s privatnim standardima, aktivno promiču upotrebu lokalne hrane za životinje, smanjuju ovisnost o uvezenoj hrani za životinje i vežu proizvodnju uz područje.

Na razini EU-a udio **hrane za životinje proizvedene na poljoprivrednim gospodarstvima u prosjeku je ograničen**: oko 21 % ukupne hrane za životinje 2023. Najveći udio je na stočarskim gospodarstvima za uzgoj preživača na kojima se uzgajaju i usjevi (42 % u 2023.), a najmanji na specijaliziranim peradarskim ili svinjogojским gospodarstvima (7 %).

Različiti sustavi hranjenja s različitim stupnjem ovisnosti

U sektoru stočarstva u EU-u koriste se **razne strategije hranjenja**. Intenzivna stočarska proizvodnja omogućuje optimizaciju hranjenja preciznim hranjenjem, i to dodavanjem sintetičkih aminokiselina kao nadopune hrani za životinje s niskim udjelom bjelančevina, enzimima ili dodacima hrani za životinje kojima se smanjuju emisije metana. Međutim, EU uvozi velik dio dodataka hrani za životinje (kao što su vitamini i aminokiseline), posebno iz Kine, koja ima iznimno dominantan položaj na globalnom tržištu tih tvari, pa čak i kvazimonopol za neke od njih. Sektori hrane za životinje, stočarstva i akvakulture u EU-u stoga imaju vrlo ograničene mogućnosti za diversifikaciju nabave, što će biti objašnjeno u daljnjem dijelu ovog dokumenta. S druge strane, ekstenzivni stočarski sustavi, osobito

uzgoj preživača koji se hrane travom i ekološka proizvodnja, znatno se manje oslanjaju na uvezenu hranu za životinje, a ujedno donose koristi za okoliš.

Naposljetku, treba naglasiti da je EU jedan od **najučinkovitijih svjetskih proizvođača bjelančevina životinjskog podrijetla u smislu emisija stakleničkih plinova** po jedinici proizvodnje⁽¹⁹⁾). Izolirano smanjenje uzgoja životinja u EU-u uvelike bi dovelo do zamjene potrošnje proizvoda životinjskog podrijetla uvozom proizvoda s višom razinom emisija ugljika, čime bi se povećao otisak emisija stakleničkih plinova za potrošnju proizvoda životinjskog podrijetla u EU-u i prouzročili nepotrebni poremećaji u lancu vrijednosti proizvoda životinjskog podrijetla u EU-u.

Kružnost kao pokretač

Općenito, bjelančevine biljnog podrijetla iz raznih jestivih i nejestivih izvora imaju važnu ulogu u kružnom biogospodarstvu, među ostalim kad se u okviru stočarstva pretvaraju u hranu i stajski gnoj. Iako se neki usjevi koji se koriste za hranu za životinje prerađuju i za neprehrambenu upotrebu u industriji, za proizvodnju energije ili kao hrana, od njih i dalje mogu nastati nusproizvodi s visokim udjelom bjelančevina za hranu ili hranu za životinje. Na primjer, ulje od uljarica ili škrob od žitarica mogu se odvojiti za ljudsku, industrijsku ili energetska upotrebu, dok se preostali suproizvodi s visokim udjelom bjelančevina mogu koristiti za hranu za životinje ili hranu. **Ti suproizvodi dobiveni preradom usjeva važan su izvor bjelančevina za hranidbu stoke u EU-u.** Oni čine oko 34 % ukupnog unosa bjelančevina u hranidbi stoke, što ukazuje na snažnu međusobnu povezanost prehrambenih lanaca, lanaca hrane za životinje, energetske lanaca i industrijskih lanaca vrijednosti.

Politike u području bioenergije izravno utječu na dostupnost bjelančevina za hranu za životinje kao suproizvoda i na profitabilnost usjeva bogatih bjelančevinama u EU-u. Suproizvodi iz proizvodnje energije u EU-u ⁽²⁰⁾ čine 47,2 % ukupnog brašna od uljarica i 6,3 % ukupne hrane za životinje koja se upotrebljava u EU-u. Suproizvodi iz industrije hrane i pića čine 6 % unosa bjelančevina u hranidbi stoke u EU-u, dok neiskorišteni prehrambeni proizvodi čine samo 0,7 % zbog tehničkih i regulatornih ograničenja povezanih sa sigurnošću hrane za životinje. Sigurna upotreba suproizvoda bjelančevina iz prerade hrane za hranu za životinje mogla bi se proširiti jer pridonosi smanjenju rasipanja hrane.

Različita iskoristivost bjelančevina prema vrsti stoke

Iskoristivost bjelančevina u stočarskoj proizvodnji može se procijeniti primjenom stope konverzije bjelančevina u hrani za životinje u bjelančevine životinjskog podrijetla. Sektor uzgoja peradi za jaja ima najveću iskoristivost konverzije bjelančevina, pri čemu je 3,6 kg bjelančevina u hrani za životinje potrebno za proizvodnju 1 kg bjelančevina životinjskog podrijetla, nakon čega slijedi sektor svinjogojstva, u kojem je za 1 kg bjelančevina životinjskog podrijetla potrebno 5,5 kg bjelančevina u hrani za životinje i sektor mlijeka mliječnih krava u kojem je za tu količinu potrebno 5,8 kg bjelančevina u hrani za životinje. U sektoru mesa stoke za proizvodnju 1 kg bjelančevina životinjskog podrijetla potrebno je 15,9 kg bjelančevina u hrani za životinje. Sve veća relativna potrošnja mesa peradi u kontekstu smanjenja ostalih vrsta mesa mogla bi u određenoj mjeri doprinijeti smanjenju ovisnosti EU-a o uvezanoj hrani za životinje poboljšanjem ukupne učinkovitosti iskorištenja bjelančevina u hrani za životinje.

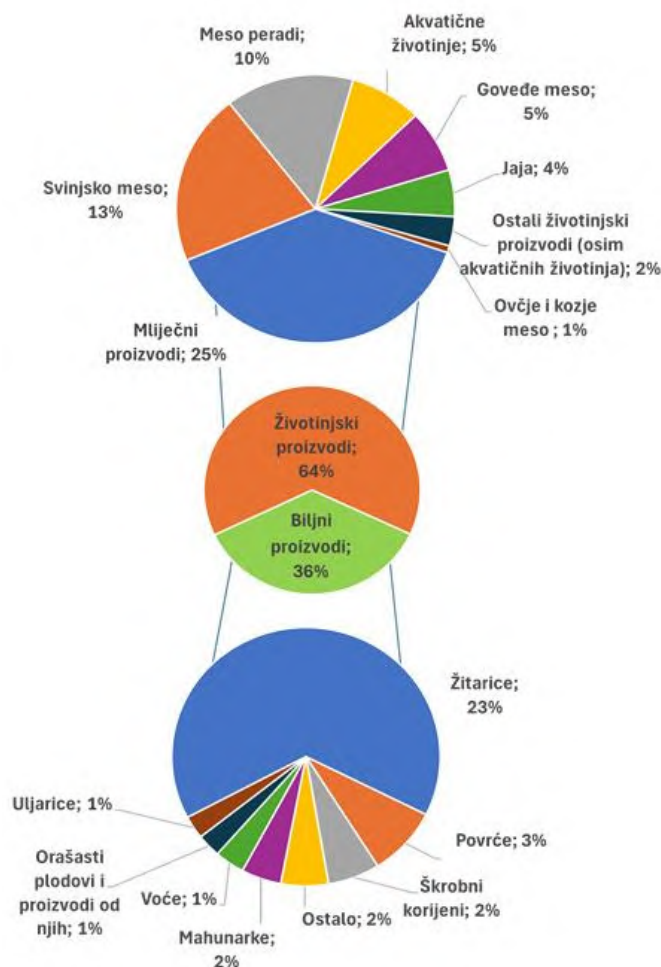
Hrana

U EU-u 64 % bjelančevina koje konzumiraju ljudi potječe od životinja (Slika 4). Taj je udio veći u SAD-u i iznosi 67 %, dok u Kini bjelančevine biljnog podrijetla čine 59 % potrošnje bjelančevina u

⁽¹⁹⁾ FAO-ov globalni model procjene utjecaja stočarstva na okoliš, foodandagricultureorganization.shinyapps.io/GLEAMV3_Public/.

⁽²⁰⁾ Tj. brašno od uljarica dobiveno od soje, sjemenki uljane repice i suncokreta drobljenih u EU-u za proizvodnju ulja koja se upotrebljavaju u energetske svrhe.

prehrani ljudi. Trendovi potrošnje tijekom posljednjeg desetljeća upućuju na povećan udio bjelančevina životinjskog podrijetla u prehrani Europljana, zbog čega je smanjen udio bjelančevina biljnog podrijetla ⁽²¹⁾.

Slika 5 – Udio bjelančevina po proizvodu u prehrani u EU-u

Izvor podataka: FAO – *Bilance hrane* – 2023.

Čimbenici koji utječu na trenutačne obrasce potrošnje su: (i) kulturne tradicije i navike, (ii) prihodi, (iii) praktičnost, oglašavanje i marketing, (iv) sve veći interes za hranu obogaćenu bjelančevinama, (v) organizacija lanaca opskrbe i (vi) relativne cijene proizvoda biljnog i životinjskog podrijetla. Bjelančevine iz mlijeka i mliječnih proizvoda vjerojatno će zabilježiti najveće relativno povećanje u prehrani Europljana jer se unos mesa (osim peradi) smanjuje. Kad je riječ o bjelančevinama biljnog podrijetla, glavni su izvori žitarice (23 % unosa bjelančevina u prehrani ljudi) te voće i povrće (4 %). Iako mahunarke čine samo 2 % unosa bjelančevina, smatraju se važnom komponentom raznolike i održive prehrane, a nekoliko država članica preporučuje povećanje konzumacije mahunarki ⁽²²⁾.

Kao i u slučaju mnogih drugih prehrambenih proizvoda, raznolika prehrana važan je element zdravih prehrambenih navika. Raznolika prehrana koja uključuje meso stoke uzgojeno iz lokalno prilagođenih

⁽²¹⁾ Od 2010. do 2023. prosječna potrošnja bjelančevina životinjskog podrijetla po osobi u EU-u povećala se za 6 %, dok se prosječna potrošnja bjelančevina biljnog podrijetla smanjila za 4 % (FAO – *Bilance hrane*).

⁽²²⁾ Europska komisija, *Mahunarke – Znanje za oblikovanje politika*, 18. prosinca 2025.; Europska komisija, *Preporuke iz prehrambenih smjernica za mahunarke – Znanje za oblikovanje politika*, 7. studenog 2025.

izvora hrane za životinje, uz potrošnju bjelančevina biljnog podrijetla iz voća, povrća i mahunarki, mogla bi imati važnu ulogu u prelasku na otporniji i održiviji prehrambeni sustav i ujedno poduprijeti održive lance vrijednosti u EU-u. Osim što osigurava odgovarajuću prehranu i omogućuje pozitivne zdravstvene ishode, prehrana s visokim udjelom hrane biljnog podrijetla pridonosi podupiranju okolišnih i klimatskih ciljeva.

3. Izvori bjelančevina biljnog podrijetla i alternativni izvori bjelančevina

Bilježi se velik broj inovacija u području bjelančevina. EU želi biti globalni predvodnik i potiče inovacije kojima se podupiru konkurentni, održivi i otporni prehrambeni sustavi. Istodobno, proizvodnja bjelančevina mora biti u skladu s propisima EU-a za zaštitu zdravlja, klime i okoliša. Inovacije moraju biti odgovorne i traže odgovarajuću procjenu održivosti, kao i socijalnih, prehrambenih i društvenih aspekata. U Strategiji Europske komisije za biološke znanosti prepoznaje se da je europski poljoprivredni i prehrambeni sektor središte inovacija s novim proizvodima i lancima vrijednosti koji kombiniraju sigurnost, održivost i društvenu odgovornost ⁽²³⁾.

Trenutačno na tržištu postoje razni **izvori bjelančevina biljnog podrijetla i alternativni izvori bjelančevina te inovacije za upotrebu u hrani i hrani za životinje**. Neki od tih proizvoda dobro su poznati i prihvaćeni u Europi, kao što su proteinska hrana i pića biljnog podrijetla ili proizvodi s bjelančevinama dobivenima fermentacijom ili iz algi. Alge se koriste i kao hrana za životinje i imaju obećavajući tržišni potencijal. Neki alternativni izvori bjelančevina, kao što su kukci, trenutačno se uglavnom prihvaćaju kao hrana za životinje, iako su dostupni na tržištu hrane.

Za druge alternative za hranu za životinje, kao što su proizvodi koji se temelje na **preciznoj fermentaciji i fermentaciji biomase ili bjelančevine ekstrahirane iz usjeva**, mogu vrijediti posebna pravila za stavljanje na tržište. Neke od tih alternativa imaju potencijal za stvaranje novih kružnih poslovnih modela za poljoprivrednike i industriju hrane za životinje. Tehnologije koje se temelje na fermentaciji komplementaran su način proizvodnje unutar šireg sektora bjelančevina te bi mogle utjecati na sve poljoprivredne lance vrijednosti. Mogu stvoriti nove mogućnosti za određene sirovine, sporedne tokove u poljoprivredi i sirovine povezane s hranom za životinje i ujedno doprinijeti diversifikaciji izvora bjelančevina. Očekuje se da će učinak tih tehnologija na konvencionalnu poljoprivrednu proizvodnju u srednjoročnom razdoblju ostati ograničen, iako bi s vremenom mogle imati veće učinke. Mjera u kojoj će poljoprivrednici i ruralna područja imati koristi od njih ovisit će o organizaciji lanaca vrijednosti jer se očekuje da će tehnologije koje se temelje na fermentaciji koegzistirati s postojećim poljoprivrednim sustavima i praksama. Komisija dovršava studiju u kojoj se razmatraju neka od tih pitanja ⁽²⁴⁾. Izvori bjelančevina u navedenoj hrani za životinje područje su inovacija i pridonose globalnom razvoju tog tržišta.

Inovativni postupci fermentacije razvijaju se i šire u drugim jurisdikcijama, čime se stvaraju gospodarske koristi i novi tokovi dohotka za poljoprivrednike izvan EU-a. Poljoprivrednici u EU-u mogli bi imati slične koristi u obliku izravne potražnje za poljoprivrednim sirovinama i unapređenja sporednih tokova u poljoprivredi. Predstojećim Aktom o biotehnologiji II nastojat će se ojačati industrijska konkurentnost EU-a u području industrijske biotehnologije i bioproizvodnje, među ostalim na temelju napredne fermentacije.

Kad je riječ o hrani, **očekuje se da će hrana i pića s bjelančevinama biljnog podrijetla imati najveći tržišni potencijal** s obzirom na stabilan regulatorni okvir i prihvaćenost među potrošačima u usporedbi s drugim alternativnim bjelančevinama. Ti alternativni proizvodi biljnog podrijetla često su osmišljeni

⁽²³⁾ Europska komisija, Odaberite Europu za biološke znanosti – Strategija za pozicioniranje EU-a kao najprivlačnijeg mjesta na svijetu za biološke znanosti do 2030., COM(2025) 525 final.

⁽²⁴⁾ Europska komisija, Studija o biomasi i preciznoj fermentaciji, koja će biti dovršena u drugoj polovini 2026.

tako da oponašaju okus, teksturu i nutritivni sastav tradicionalnih proizvoda životinjskog podrijetla ⁽²⁵⁾), iako su neki od njih više prerađeni. Na europskom tržištu istodobno postoje obje vrste proizvoda i posebna pravila iz Uredbe o ZOT-u ⁽²⁶⁾ o upotrebi mlijeka i mliječnih proizvoda, a u budućnosti će se primjenjivati izrazi povezani s mesom ⁽²⁷⁾ kako bi se poboljšala transparentnost i potrošačima omogućilo da donose informirane odluke.

U proizvodnji proteinskih proizvoda biljnog podrijetla i alternativnih proteinskih proizvoda postoji nekoliko zajedničkih izazova koje će trebati prevladati prije nego što ti proizvodi postanu općeprihvaćeni i integrirani u prehrani u EU-u. Iako je na snazi regulatorni okvir EU-a o novoj hrani ⁽²⁸⁾, razumijevanje i prihvaćanje u javnosti posebno su važni u područjima kao što je prehrambena tehnologija, u kojima se inovacije mogu preklapati sa zdravstvenim, kulturnim, etičkim, tradicijskim, socijalnim i gospodarskim pitanjima te pitanjima održivosti, zbog čega su potrebna kvalitetnija saznanja i pojačan i uključiv dijalog o toj temi. Nadalje, priuštivost, okus, praktičnost, nutritivni aspekti i označivanje tih proizvoda mogu biti dodatna ograničenja. Važno je temeljito procijeniti **održivost** i sigurnost alternativnih proteinskih proizvoda, kao što je slučaj s konvencionalnim prehrambenim proizvodima. Na primjer, proizvodni procesi za nekoliko vrsta alternativnih bjelančevina energetski su intenzivni, a u nekim slučajevima potreban je veći unos energije od konvencionalnih bjelančevina koje bi mogle zamijeniti ⁽²⁹⁾). Naposljetku, trebalo bi težiti diversifikaciji bjelančevina i u isto vrijeme očuvanju **konkurentnosti i dugoročne održivosti** europskog sektora **stočarstva**.

S **gospodarskog i socijalnog** stajališta, veća prodaja proteinskih proizvoda biljnog podrijetla stvara prilike za poljoprivrednike i ruralne zajednice. **Prenamjenom proizvodnje i niza sporednih tokova u poljoprivredi i suproizvoda** za upotrebu u hrani biljnog podrijetla i proizvodnji alternativnih bjelančevina za hranu za životinje mogli bi se stvoriti novi prihodi za poljoprivrednike. Diversifikacijom opskrbe bjelančevinama stvaraju se mogućnosti za nove lance vrijednosti za hranu i hranu za životinje.

4. Izgradnja otpornog i održivog sustava bjelančevina u EU-u

Unatoč nizu dosad donesenih političkih inicijativa za poticanje razvoja **i dalje postoje znatne prepreke povećanju održive proizvodnje bjelančevina biljnog podrijetla**. U okviru opsežnog savjetovanja s dionicima utvrđeno je nekoliko ograničenja, uključujući: manju profitabilnost proteinskih usjeva, posebno u vezi s dostupnošću posebnog znanja, vještina i sirovina, nedovoljno razvijen lanac vrijednosti, infrastrukturne potrebe kao što su kapaciteti za skladištenje i obradu i nedovoljna ulaganja i potreba za bližom suradnjom među dionicima kako bi se smanjio rizik odluka o tranziciji.

Kako bi se ubrzao razvoj lanca, potrebno je da se na različitim razinama upravljanja poduzmu mjere i da ih poduzme više dionika. **Uspjeh će ovisiti o sposobnosti pružanja integriranog pristupa i stvaranja pravih poticaja za razvoj ponude i potražnje za proteinskim usjevima.**

⁽²⁵⁾ FAO, *The Plants That Feed the World: baseline data and metrics to inform strategies for the conservation and use of plant genetic resources for food and agriculture*, 2023.

⁽²⁶⁾ Uredba (EU) br. 1308/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2013. o utvrđivanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda (SL L 347, 20.12.2013., str. 671.).

⁽²⁷⁾ Europska komisija, Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu jačanja položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom (COM(2024) 577 final). Suzakonodavac trenutačno razmatra dodavanje popisa izraza rezerviranih samo za mesne proizvode.

⁽²⁸⁾ Uredba (EU) 2015/2283 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenog 2015. o novoj hrani, o izmjeni Uredbe (EU) br. 1169/2011 Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 258/97 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Komisije (EZ) br. 1852/2001.

⁽²⁹⁾ Europski parlament: Služba Europskog parlamenta za istraživanja, *Alternative protein sources for food and feed Service*, travanj 2024.

Sustav bjelančevina u EU-u u budućnosti temeljit će se na sljedećim stupovima, koji će kružnost i djelovanje u području klime učiniti poslovno isplativima za poljoprivrednike:

- povećanje otvorene **strateške autonomije** proširenjem **održive opskrbe bjelančevinama u EU-u**,
- poboljšanje **otpornosti, konkurentnosti i pripravnosti** šireg sustava bjelančevina EU-a,
- jačanje lanaca vrijednosti bjelančevina u EU-u povećanjem **privlačnosti tržišta, poticanjem potražnje** i promicanjem lokalnih rješenja.

4.1. Bolja koordinacija politika

Dosljedna tranzicija ovisi o većoj usklađenosti između ZPP-a i politika EU-a u području konkurentnosti, istraživanja i inovacija, energetike, kohezije, okoliša, klime, zdravlja, javne nabave i trgovine, a ujedno treba osigurati suradnju javnih politika i privatnih inicijativa u cijelom poljoprivredno-prehrambenom lancu, od proizvodnje do potrošnje.

Nekoliko se mjera već provodi, ali možda će ih trebati ubrzati i integrirati. Konkretno, s obzirom na to da EU povećava svoje ambicije u području okoliša i klime, trebao bi dodatno raditi na promicanju veće usklađenosti proizvodnih standarda među trgovinskim partnerima. Razvoj sektora bjelančevina ima velik potencijal za ostvarivanje ciljeva EU-a u području okoliša i kružnosti.

Sljedećim višegodišnjim financijskim okvirom (VFO) stvaraju se mogućnosti za poticanje sektora proteinskih usjeva u EU-u **integriranim planiranjem**, smanjenje ovisnosti o uvezenim bjelančevinama i jačanje otvorene strateške autonomije EU-a. Za to je potreban razvoj projekata u lancu vrijednosti u okviru kojih se može kombinirati potpora za uzgoj proteinskih usjeva u okviru ZPP-a, bolja teritorijalna integracija i razvoj infrastrukture i objekata za preradu putem planova za nacionalno i regionalno partnerstvo ⁽³⁰⁾ i, naposljetku, povećanje ulaganja u istraživanje i inovacije putem okvirnog programa za istraživanje Obzor Europa i Europskog fonda za konkurentnost (ECF) ⁽³¹⁾. Zajedno s **instrumentima za upravljanje rizicima** koje Komisija razvija, također u suradnji s EIB-om, na taj se način stvaraju dosad nezabilježene mogućnosti za sektor proteinskih usjeva u EU-u.

Nekoliko država članica već provodi inicijative za promicanje održivijeg i otpornijeg sustava bjelančevina. Te su mjere usmjerene na povećanje lokalne proizvodnje i upotrebe bjelančevina, diversifikaciju prehrane, razvoj alternativnih bjelančevina i jačanje lanaca vrijednosti. Danski akcijski plan za hranu biljnog podrijetla⁽³²⁾ primjer je načina na koji države članice mogu objediniti alate na različitim razinama upravljanja kako bi poduprle lanac vrijednosti hrane biljnog podrijetla.

Kako bi se smanjila njihova ovisnost o uvezenim bjelančevinama biljnog podrijetla, državama članicama preporučuje se da poduzmu sljedeće mjere prilagođene svojim potrebama, kako je detaljnije opisano u sljedećim odjeljcima:

- promicanje integracije proteinskih usjeva u plodored i diversifikaciju na temelju njihovih koristi za okoliš i klimu,
- osiguravanje proizvodno vezane potpore dohotku za uzgoj proteinskih usjeva kako bi se sektoru pomoglo da poboljša konkurentnost,

⁽³⁰⁾ Nacionalni i regionalni partnerski planovi novi su instrument za planiranje koji je Komisija predložila za sljedeći VFO.

⁽³¹⁾ Europska komisija, [Europski fond za konkurentnost – informativni članak](#), 22. lipnja 2026.

⁽³²⁾ Dansko Ministarstvo prehrane, poljoprivrede i ribarstva, [Danish Action Plan on Plant-Based Foods](#), listopad 2023.

- nadoknada većih rizika i troškova proizvodnje za poljoprivrednike koji prelaze na proteinske usjeve,
- uključivanje diversifikacije bjelančevina u nacionalne strategije generacijske obnove i mjere za pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika,
- potpora ulaganju, inovacijama, stavljanju na tržište, skladištenju i upravljanju rizikom za proizvodnju proteinskih usjeva,
- olakšavanje zajedničkog djelovanja, kao što su promotivne mjere, zajedničko stavljanje na tržište i šira primjena ugovora između poljoprivrednika i drugih dionika u lancu vrijednosti proteinskih usjeva,
- jačanje segmenata koji se nalaze niže u lancu vrijednosti proteinskih usjeva ulaganjima u infrastrukturu, kapacitete skladištenja i prerade,
- pomoć poljoprivrednicima u poteškoćama koji proizvode proteinske usjeve, trave i drugo travoliko krmno bilje,
- jačanje uloge travnjaka,
- poticanje uzgajivača stoke da prema potrebi prijeđu na ekstenzifikaciju,
- poticanje poljoprivrednika koji kombiniraju proizvodnju usjeva i stočarstvo,
- praćenje i poticanje upotrebe lokalne hrane za životinje na razini poljoprivrednih gospodarstava ili na lokalnoj razini radi povećanja dostatnosti poljoprivrednih gospodarstava i smanjenja ovisnosti o uvezenoj hrani za životinje s visokim udjelom bjelančevina,
- potpora raznolikoj prehrani radi jačanja otpornosti sustava,
- osmišljavanje politika oporezivanja kojima se doprinosi prelasku na otporan prehrambeni sustav,
- izrada smjernica o usklađenim bilancama bjelančevina u hrani za životinje i hrani.

Posebni dijalozi o bjelančevinama s državama članicama poslužit će kao forum za razmjenu najboljih primjera iz prakse i praćenje provedbe Plana za bjelančevine. **Godišnji dijalozi o hrani**, koji okupljaju potrošače, proizvođače, industriju, trgovce na malo, javna tijela i civilno društvo, još su jedna prilika za razmjene stajališta i utvrđivanje programa.

4.2. Širenje održive opskrbe bjelančevinama u EU-u

Da bi EU stvorio kapacitet za povećanje svoje strateške autonomije potrebno je:

- uspostaviti poticaje za stimuliranje uzgoja proteinskih usjeva,
- donijeti paket mjera potpore za poljoprivrednike,
- ojačati lance vrijednosti i regionalni razvoj,
- poboljšati održivo korištenje travnjaka i integraciju stoke,
- omogućiti poljoprivrednicima da pristupe poticajima za ugljik i kreditima za zaštitu prirode.

• Poticanje poljoprivrednika na uvođenje diversificiranih sustava proizvodnje sa smanjenim potrebama za gnojivima

Potrebni su dostatni poticaji, potpora ulaganjima i alati za upravljanje rizicima kako bi se postigla diversifikacija bjelančevina. Na državama članicama je da na temelju prethodno navedenih preporuka osmisle svoje planove i strategije za diversifikaciju bjelančevina i razmotre inherentne kompromise s obzirom na strukturna ograničenja u Europi. U tim odlukama o politikama morat će se uzeti u obzir nekoliko aspekata, uključujući vrste usjeva, njihovu prikladnost za agroklimatske uvjete u zemlji,

njihov sadržaj bjelančevina, „dvojnu” namjenu (hrana i hrana za životinje) i sposobnost integracije u plodored. Određeni usjevi, kao što su soja i mahunarke, imaju dobar potencijal i realne izgleda za rast. Osim toga, mahunarke u plodoredu (uključujući pokrovne usjeve) podupiru održive poljoprivredne prakse, smanjuju emisije stakleničkih plinova i povećavaju plodnost tla fiksacijom dušika, čime se smanjuje potreba za gnojivima.

Osim zahtjeva za plodored i diversifikaciju usjeva u okviru novog upravljanja poljoprivrednim gospodarstvima, države članice mogu upotrijebiti niz alata ZPP-a u okviru prijedloga ZPP-a za razdoblje nakon 2027. ⁽³³⁾ To uključuje proizvodno vezanu potporu dohotku te poljoprivredno-okolišne i klimatske mjere za povećanje privlačnosti usjeva bogatih bjelančevinama na razini poljoprivrednih gospodarstava. Proizvodno vezanom potporom dohotku, za koju je predloženo povećanje najviših stopa financiranja, može se poduprijeti razvoj proteinskih usjeva, dok se poljoprivredno-okolišnim i klimatskim mjerama može poduprijeti uzgoj mahunarki, upotreba stajskog gnoja i uspostava pokrovnih usjeva uz promicanje sustava ekološkog uzgoja koji uključuju te prakse.

U prijedlogu Komisije predviđa se važna nova značajka sa znatnim potencijalom: **plaćanja za tranziciju** predložena u okviru ZPP-a za razdoblje nakon 2027., koja se mogu smatrati instrumentima za smanjenje rizika. Pomoći će poljoprivrednicima da pokriju troškove ulaganja i prilagodbe povezane s uvođenjem proteinskih usjeva u plodorede, uključujući nove strojeve, prilagodbe opreme, troškove učenja i privremena povećanja troškova proizvodnje ili rada, kao i moguće gubitke jer su manje profitabilni od alternativnih usjeva.

Komisija će utvrditi **referentnu vrijednost na razini EU-a koja će omogućiti praćenje poboljšanja opće strateške autonomije EU-a u području bjelančevina. Opservatorij za tržište žitarica, uljarica i proteinskih usjeva** pojačat će mjere koje poduzima kako bi olakšao praćenje tržišta i transparentnost u sustavu bjelančevina.

Preporukama u okviru ZPP-a države članice poticat će se da u svoje nacionalne i regionalne partnerske planove uključe mjere kojima se potiče proizvodnja mahunarki, uljane repice i suncokreta, uz odgovarajuće savjete, te da prate ostvareni napredak.

Sljedeća generacija poljoprivrednika ima glavnu ulogu u ubrzavanju tranzicije zahvaljujući svojem poduzetničkom duhu, pristupu inovacijama i duljem razdoblju planiranja. Podupiranjem njihove modernizacije, diversifikacije i inovacija strategija za generacijsku obnovu u poljoprivredi usklađena je s razvojem sektora proteinskih usjeva, čime se doprinosi otpornosti, održivosti i konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sustava. Komisija preporučuje da **države članice uključe diversifikaciju bjelančevina u svoje strategije generacijske obnove i mjere za pokretanje poslovanja mladih poljoprivrednika** kako bi se mladim poljoprivrednicima pružili dostatni poticaji i poslovne prilike.

Uvođenje **instrumenata za upravljanje rizicima i financijskih instrumenata** dodatno će pomoći poljoprivrednicima da u svoje poljoprivredno poslovanje uključe proteinske usjeve, kako je utvrđeno u Strategiji za stočarstvo.

- **Paket instrumenata koji poljoprivrednicima omogućuje uzgoj održivih, zdravih i otpornih proteinskih usjeva**

U Viziji za poljoprivredu i hranu Komisija je istaknula da su poljoprivrednicima potrebni odgovarajući instrumenti kako bi mogli proizvoditi na održiv način, posebno s obzirom na pritiske klimatskih promjena te bolesti životinja i bilja. To je još važnije za proteinske usjeve kako bi se poboljšali prinosi,

⁽³³⁾ Europska komisija, [*Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju uvjeta za provedbu potpore Unije zajedničkoj poljoprivrednoj politici za razdoblje od 2028. do 2034. \(COM\(2025\) 560 final\)*](#); [*Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe \(EU\) br. 1308/2013 \(COM\(2025\) 553 final\)*](#).

kvaliteta i uzgoj sorti prilagođenih klimatskim promjenama. Nove genomske tehnike imaju velik potencijal za savladavanje prepreka uzgoju i uvođenje na tržište rješenja koja su prilagođenija klimi.

Stoga bi programi uzgoja proteinskih usjeva trebali biti usmjereni na razvoj sorti koje daju veće i stabilnije prinose, koje su otpornije na stres povezan s klimatskim promjenama (kao što su suša i ekstremni vremenski uvjeti) te na nametnike i bolesti te imaju veću prehrambenu kvalitetu, uz očuvanje genetske raznolikosti ⁽³⁴⁾.

Osim dostupnosti odgovarajućih sorti, rizici za zdravlje bilja i kontrola korova i dalje su glavne prepreke prihvatanju proteinskih usjeva. Kako bi se to riješilo, Komisija je u Omnibusu o hrani i hrani za životinje ⁽³⁵⁾ predložila pojednostavnjenje regulatornih postupaka za sredstva za zaštitu bilja, ubrzavanje pristupa pesticidima za biološku kontrolu i povećanje učinkovitosti postupaka produljenja odobrenja. Pored toga, Komisija je ulaganje u okviru programa Obzor Europa usmjerila na zaštitu bilja, koje mora ostati otporno na postojeće i nove bolesti.

Razmjena znanja iznimno je važna za potporu široj primjeni proteinskih usjeva. Tome zajedničkim djelovanjem uvelike pridonose i zadruge, mreže ZPP-a EU-a i tematske i savjetodavne mreže ⁽³⁶⁾ koje se financiraju iz programa Obzor Europa. Savjetodavne službe za poljoprivredna gospodarstva također su vrlo važne jer podupiru poljoprivrednike u prihvatanju novih praksi i informiranju.

Pristup modernim strojevima prilagođenima mahunarkama i drugim proteinskim usjevima nužan je za preciznu sjetvu i berbu, koje doprinose poboljšanju pouzdanosti prinosa i kvalitete proizvoda. Nabava takvih strojeva uvelike se financira investicijskom potporom u okviru ZPP-a. Budući da se ti usjevi često uzgajaju na relativno malim područjima, zadruge mogu olakšati pristup specijaliziranoj opremi dijeljenjem troškova ulaganja među poljoprivrednicima.

• Jačanje lanaca vrijednosti i regionalnih kapaciteta za povećanje privlačnosti tržišta

Bolja integracija lanca vrijednosti i stvaranje potražnje ključni su poticaji za ostvarivanje promjena.

Prijedlog ZPP-a za razdoblje nakon 2027. jača lanac vrijednosti jer se u njemu uspostavlja posebni sektor proteinskih usjeva, propisuje priznavanje organizacija proizvođača i međusektorskih organizacija, čime se olakšavaju zajednička djelovanja, kao što su promotivne mjere i zajedničko stavljanje na tržište, te od država članica traži da provedu sektorske intervencije za proteinske usjeve kako bi se poduprla ulaganja, inovacije, stavljanje na tržište, skladištenje i upravljanje rizikom.

Važno je da kvaliteta odgovara cijeni i da poljoprivrednici primaju pravednu naknadu. Izmjenama Uredbe o zajedničkoj organizaciji tržišta ⁽³⁷⁾, koje su zakonodavci trenutačno razmatraju, a koje su osmišljene kako bi se ojačalo povjerenje u cijelom lancu hrane i hrane za životinje, olakšat će se šira primjena ugovora između poljoprivrednika i drugih dionika u lancu vrijednosti proteinskih usjeva kako bi se smanjili rizici pri prelasku na te usjeve poboljšanjem predvidljivosti cijena, osiguravanjem tržišta i pojašnjenjem potražnje.

Osim potpore dohotku u okviru ZPP-a, integrirano planiranje i financiranje u okviru planova za nacionalno i regionalno partnerstvo nude se mogućnosti za pomoć u razvoju lanaca vrijednosti **ulaganjima koja će ojačati infrastrukturu te kapacitet za skladištenje i preradu potrebne za povezivanje ponude s potražnjom**. Tome mogu uvelike pridonijeti i sredstva iz ECF-a, kojima će se podupirati poduzeća i projekti tijekom cijelog ciklusa ulaganja različitim oblicima potpore (bespovratna

⁽³⁴⁾ Stalni odbor za poljoprivredna istraživanja, *R&I for alternative protein sources towards strategic autonomy and sustainability in EU protein production*, 6. svibnja 2026.

⁽³⁵⁾ Europska komisija, Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o pojednostavnjenju i jačanju zahtjeva za sigurnost hrane i hrane za životinje (COM(2025) 1030 final).

⁽³⁶⁾ Dostupno je više informacija o *tematskim mrežama* i *savjetodavnim mrežama*.

⁽³⁷⁾ Europska komisija, Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu jačanja položaja poljoprivrednika u lancu opskrbe hranom (COM(2024) 577 final).

sredstva, povratna potpora, mješovito financiranje). Na primjer, povećanjem kapaciteta za preradu proteinskih usjeva u EU-u diversificirala bi se tržišta i poduprla teritorijalna distribucija stočarstva s manjim utjecajem na okoliš. Iz Europskog fonda za konkurentnost mogla bi se podupirati ulaganja u infrastrukturu za hranu za životinje, hranu i biorafinerije, čime bi se ojačali otporni lanci vrijednosti EU-a koji se temelje na bjelančevinama iz lokalnih izvora.

Smanjenje ovisnosti o uvezenoj hrani za životinje s visokim udjelom bjelančevina podrazumijeva očuvanje industrijske i energetske primjene uljarica, glavnog domaćeg izvora visokokvalitetnih bjelančevina u hrani za životinje u EU-u. Unapređenje upotrebe biomase kako je utvrđeno u Strategiji za biogospodarstvo dodatno će povećati tržišne mogućnosti.

Komisija je već počela surađivati s dionicima kako bi se pripremila za nove mogućnosti koje nudi budući VFO i taj će se rad nastaviti.

Regionalni razvoj od velike je važnosti za rješavanje strukturnih problema u ruralnim područjima i regijama, kao što su usluge, manjak radne snage, nestašica vode i drugo. Ta se pitanja mogu riješiti integriranim planiranjem u okviru planova za nacionalno i regionalno partnerstvo.

- **Poboljšanje održivog korištenja travnjaka i integracije stoke**

U okviru ZPP-a za razdoblje nakon 2027. i dalje se snažno podupire krmivo u okviru teritorijalnog pristupa upravljanju travnjacima i stočarstvom, čime se proizvodno vezana potpora dohotku proširuje na trave i krmno bilje. U okviru poljoprivredno-okolišnih i klimatskih mjera države članice mogu promicati ekstenzivne sustave, održivu ispašu i veću upotrebu trave u hrani za životinje. Trebalo bi ojačati ulogu travnjaka jer oni doprinose zalihamu ugljika, smanjuju ovisnost o uvezenoj hrani za životinje i pomažu u rješavanju problema napuštanja zemljišta, gubitka kulturne baštine i sve većih prirodnih opasnosti, posebno šumskih požara. Osim ispaše, postoji prostor za proširenje upotrebe bjelančevina ekstrahiranih iz trave za monogastrične životinje.

- **Omogućavanje poljoprivrednicima da pristupe poticajima za ugljik i kreditima za zaštitu prirode**

Kako bi se osigurali gospodarski poticaji za smanjenje upotrebe gnojiva, kako je istaknuto u Akcijskom planu za gnojiva, u okviru Uredbe o uklanjanju ugljika i sekvencijalnoj ugljiku u poljoprivredi ⁽³⁸⁾ razvija se metoda certificiranja kojom bi se prepoznalo uklanjanje ugljika iz prenamjene zemljišta pod usjevima u travnjake, poboljšalo upravljanje travnjacima i smanjile emisije N₂O upotrebom mahunarki. Tim jedinstvenim okvirom uzgajivačima proteinskih usjeva omogućit će se pristup programima poticaja za ugljik. Osim toga, najavljeno preispitivanje dodatnosti i područja primjene okvira Uredbe o uklanjanju ugljika i sekvencijalnoj ugljiku u poljoprivredi prilika je za stvaranje većeg broja različitih poslovnih modela za poljoprivrednike koji se žele uključiti u postupke sekvencijalne ugljiku u poljoprivredi.

U skladu s Planom za kredite za zaštitu prirode ⁽³⁹⁾ pristup kreditima za zaštitu prirode mogao bi pomoći i u nagrađivanju održivih sustava bjelančevina koji doprinose održavanju, obnovi ili poboljšanju ekosustava, staništa ili bioraznolikosti, uključujući sustave stočarstva koji se temelje na ispaši na trajnim travnjacima i sustave mahunarki koji pogoduju bioraznolikosti, kao što su diversificirani plodoredi, uzgoj više kultura na jednom mjestu ili proizvodnja s niskim ulaganjima u kombinaciji s obilježjima krajobrazu.

⁽³⁸⁾ Uredba (EU) 2024/3012 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. studenog 2024. o uspostavi okvira Unije za certifikaciju trajnog uklanjanja ugljika, gospodarenja ugljikom i skladištenja ugljika u proizvodima (SL L, 2024/3012, 6.12.2024.).

⁽³⁹⁾ Europska komisija, Plan za kredite za zaštitu prirode, COM(2025) 374 final.

4.3. Unapređenje istraživanja i inovacija za jačanje sustavâ bjelančevina

- **Ulaganje u inovacije u području usjeva i sjemena za poticanje proizvodnje i otpornosti**

U sklopu programa Obzor 2020. i Obzor Europa kao okvirnih programa Unije za istraživanje i inovacije uloženo je više od 190 milijuna EUR za potporu istraživanju i inovacijama u području proteinskih usjeva, uključujući uzgoj, uzgoj više kultura na jednom mjestu, valorizacija usluga ekosustava, preradu na poljoprivrednim gospodarstvima, lance vrijednosti i proizvodnju hrane za životinje kako bi se ojačala samodostatnost EU-a. U okviru projekata misije EU-a „Plan za tlo za Europu” istražuje se i uloga proteinskih usjeva u poboljšanju zdravlja tla putem živih laboratorija. U okviru Partnerstva EU-a za zdravlje i dobrobit životinja također se razmatra ta tema u kontekstu hrane za životinje i dodataka hrani za životinje. Partnerstvo EU-a za agroekologiju bavi se raznolikošću usjeva i potencijalom mješovitih sustava. Partnerstvo EU-a Biodiversa+ bavilo se tom temom i na temelju drukčijeg pristupa kojim se podupire razvoj sustavâ višegodišnjih usjeva žitarica⁽⁴⁰⁾.

Potrebna su ciljana ulaganja u istraživanje i inovacije kako bi se potaknula proizvodnja i korištenje proteinskih usjeva. Prioriteti su, među ostalim: uzgoj bilja i razvoj sjemena, smanjenje količine gnojiva, zaštita održivih usjeva, diversifikacija i razvoj lanaca vrijednosti, uz istraživanja o sustavima ispaše i formulacijama hrane za životinje koje se temelje na lokalnim bjelančevinama. Istraživanje i inovacije potrebni su i kad je riječ o mogućnostima obrade, organoleptičkoj kvaliteti, prehrani, probavljivosti i alergenosti proteinskih usjeva uzgojenih u EU-u. S obzirom na razlike među sortama i uvjetima uzgoja, standardizirana kvaliteta, procjena rizika i metode ocjenjivanja iznimno su važne kako bi se poduprlo stavljanje na tržište i šira upotreba. Za stvaranje vrijednosti potrebne su i prikladne tehnologije prerade i infrastruktura za hranu i hranu za životinje, uključujući na poljoprivrednim gospodarstvima.

Ulaganja u razvoj tehnologija za bolju valorizaciju biomase uključivanjem ostataka i nusproizvoda u hranu za životinje također se trebaju nastaviti u suradnji s privatnim sektorom.

- **Jačanje suradnje i prijenosa znanja među akterima**

Suradnja u cijelom lancu vrijednosti iznimno je bitna za širenje inovacija. Inicijativama kao što su EIP-AGRI (Europsko inovacijsko partnerstvo za produktivnost i održivost u poljoprivredi) i mreža ZPP-a EU-a podupire se razmjena znanja, suradnički projekti i najbolji primjeri iz prakse, dok se povezivanjem istraživanja i inovacija s uslugama proširenja osigurava učinkovit prijenos na poljoprivrednike. U okviru projekata u kojima sudjeluje više dionika, tematskih aktivnosti i inicijativa umrežavanja te će platforme nastaviti promicati najbolje primjere iz prakse za proteinske usjeve i širiti relevantne rezultate projekata provedenih na razini država članica. Njihove aktivnosti pridonijet će i posebnim dijalozima o bjelančevinama s državama članicama te godišnjim dijalozima o hrani. Kohezijska politika za istraživanje i inovacije još je jedan alat za potporu inovacijama, a nekoliko je regija u svojim strategijama pametne specijalizacije utvrdilo relevantne prioritete⁽⁴¹⁾.

Sveobuhvatnim pristupom istraživanju i inovacijama u području bjelančevina potrebno je produbiti znanstvene spoznaje i otkloniti postojeće nedostatke u znanju te osigurati učinkovitu integraciju više disciplina⁽⁴²⁾. Potrebno je nastaviti s financiranjem istraživanja i inovacija kako bi se povećala konkurentnost, održivost i otpornost bjelančevina biljnog i alternativnog podrijetla, nadovezujući se na

⁽⁴⁰⁾ Dodatne informacije dostupne su na internetskoj stranici [Biodiversa+](#).

⁽⁴¹⁾ Partnerstvima u okviru strategije pametne specijalizacije (S3) i Instrumentom za ulaganja u međuregionalne inovacije (I3) već se jača regionalna suradnja, prijenos tehnologije i industrijski rast u cijeloj Europi. Partnerstva S3 okupljaju regije zainteresirane za nove lance vrijednosti. Primjeri za to su „Visokotehnološka poljoprivreda” i „Sastojci za biogospodarstvo (I4BE)”. Instrumentom I3 podupire se međuregionalna suradnja, čime se regijama pomaže da istraživačke i pilot-projekte pretvore u stvarne gospodarske prilike, kao što su razvoj novog transnacionalnog lanca vrijednosti u području biognojiva i rješenja za biogospodarstvo.

⁽⁴²⁾ Stalni odbor za poljoprivredna istraživanja, [R&I for alternative protein sources towards strategic autonomy and sustainability in EU protein production](#), 6. svibnja 2026.

budući ECF i sljedeći program Obzor Europa. Predstojeći novi strateški pristup istraživanju i inovacijama za poljoprivredu, šume, ruralna područja i prehrambene sustave bit će osnova za usmjeravanje budućih ulaganja u razvoj novog znanja, praksi i alata za sektore bjelančevina. Dugoročno će daljnji rad u područjima kao što su zaštita bilja, uzgoj i biogospodarstvo, uključujući istraživačke organizacije i privatni sektor u svim tim područjima, dodatno ojačati prihvaćanje rezultata.

4.4. Poboljšanje otpornosti, konkurentnosti i pripravnosti sustava bjelančevina EU-a

Otpornost i konkurentnost sustava bjelančevina EU-a snažno su povezane s učinkovitošću u proizvodnji hrane za životinje te u uzgoju i inovacijama, u kojima je EU tehnološki predvodnik što se postiže:

- povećanjem učinkovitosti stočarskih sustava,
- optimiziranjem strategija hranjenja,
- poticanjem regionalne i lokalne hrane za životinje,
- diversifikacijom uvoza uz usklađivanje standarda održivosti,
- podupiranjem domaće proizvodnje sirovina i dodataka hrani za životinje,
- osiguravanjem pripravnosti i djelovanja u nepredvidivim situacijama.

• Prilagodba stočarskih sustava kako bi se prednost dala lokalnim resursima

Potražnja za hranom za životinje može se optimizirati boljim usklađivanjem stočarske proizvodnje s regionalnom i lokalnom proizvodnjom hrane za životinje. ZPP za razdoblje nakon 2027. nadovezuje se na aktualni ZPP i državama članicama pruža mogućnosti za daljnju potporu diversifikaciji stočarske proizvodnje, uključujući ekstenzifikaciju, kao i mjere za poticanje **veće upotrebe regionalno i lokalno proizvedenih bjelančevina biljnog podrijetla** pomoću instrumenata kao što su potpora dohotku po površini, osobito za mješovite sustave ratarstva i stočarstva, te veća proizvodno vezana potpora dohotku za poljoprivrednike koji kombiniraju biljnu i stočarsku proizvodnju. Kad je riječ o područjima zahvaćenima onečišćenjem nitrata, Komisija je predložila da se od država članica zatraži da podupru poljoprivrednike u proširenju stočarskih sustava ili diversifikaciji aktivnosti, a u okviru novih poljoprivredno-okolišnih i klimatskih mjera poduprijet će i ekstenzifikaciju stočarskih sustava, primjerice dobrovoljnim obvezama upravljanja ili novim plaćanjem za tranziciju. Na taj će se način omogućiti bolje iskorištavanje rubnih zemljišta za preživače, dok za monogastrične životinje postoje mogućnosti za bolju upotrebu suproizvoda iz hrane u skladu s relevantnim odredbama prava Unije o hrani za životinje, nusproizvodima životinjskog podrijetla i transmisivnoj spongiformnoj encefalopatiji (TSE) te preradi biogoriva, što pridonosi smanjenju emisija stakleničkih plinova povezanih s hranom za životinje i natjecanja za prenamjenu zemljišta.

Kako je utvrđeno u Strategiji za stočarstvo, optimizacija sastava stada i poslovnih modela u skladu s prirodnim resursima dostupnima na regionalnoj razini te diversifikacija prihoda predmetnih stočara kroz preradu s dodanom vrijednošću pridonijet će i smanjenju ovisnosti EU-a o uvezenim bjelančevinama biljnog podrijetla.

• Lokalna proizvodnja hrane za životinje

Smanjenje ovisnosti EU-a o uvozu mora biti popraćeno nastojanjima da se smanje troškovi europske proizvodnje hrane za životinje. Zamjena uvezene proteinske hrane za životinje europskim, regionalnim ili lokalnim alternativama može povećati troškove za stočare ako su skuplji od uvoza. Iako javna potpora može pomoći u razvoju otpornih lanaca vrijednosti hrane za životinje, ti se troškovi moraju apsorbirati a da se ne dovede u pitanje konkurentnost. U Strategiji za stočarstvo utvrđuje se način na

koji bi se omogućila jasna identifikacija potrošača pomoću dobrovoljnog označivanja i kratkih lanaca opskrbe kako bi se poduprla ta tranzicija.

Na početku proizvodnog lanca uzgajivača životinja širenje regionalnih kapaciteta za preradu i skladištenje iznimno je važno za povećanje lokalne upotrebe hrane za životinje. Iz instrumenata ulaganja dostupnima u okviru ZPP-a već se može pružiti potpora poljoprivrednicima i organizacijama proizvođača za razvoj takve regionalne infrastrukture za preradu i skladištenje, kao što su jedinice za sušenje, biorafinerije ili logističke platforme. Budući ECF mogao bi dodatno doprinijeti tom cilju poticanjem ulaganja usmjerenih na poboljšanje konkurentnosti i otpornosti.

Kako bi se usmjerile politike i pratio napredak, državama članicama preporučuje se da prate upotrebu lokalne hrane za životinje⁽⁴³⁾. Nadalje, Komisija će razmotriti izradu **dobrovoljnih oznaka ili neobveznih rezerviranih napomena** o podrijetlu hrane za životinje koja se upotrebljava za proizvodnju proizvoda.

- **Optimizacija strategija hranjenja svih vrsta stoke**

Preživači se mogu hraniti travom i pomoći u održavanju travnjaka, dok monogastrične životinje mogu iskoristiti ostatke i suproizvode iz prerade hrane i poljoprivrednih proizvoda koji bi se inače bacili. Strategije hranjenja osmišljene su kako bi se zadovoljile promjenjive potrebe za hranjivim tvarima koje odgovaraju zahtjevima u pogledu genetskog poboljšanja te zdravlja i dobrobiti životinja. Međutim, ne postoji jedinstveno rješenje koje bi se primjenjivalo na sve proizvodne sustave, svu stoku i sve regije. Međutim, optimizacijom strategija hranidbe mogla bi se smanjiti ovisnost EU-a o uvezenim bjelančevinama biljnog podrijetla i istodobno stvoriti lanci vrijednosti za bjelančevine uzgojene u EU-u i poboljšati održivosti.

Budući da nijedan jedinstveni pristup ne odgovara svim sustavima ili regijama, proizvođači hrane za životinje su ti koji najviše mogu pridonijeti uspostavi ravnoteže između prehrambenih potreba životinja, dostupnosti sastojaka, priuštivosti i održivosti. Oni pripremaju krmne smjese iz širokog raspona lokalnih i uvezenih krmiva i dodataka hrani za životinje te se prilagođavaju okolišnim, regulatornim i tržišnim ograničenjima kako bi osigurali optimalnu proizvodnost u stočarstvu. Ta je njihova uloga posebno važna s obzirom na to da krmne smjese čine znatan udio u ukupnoj potražnji za stočnom hranom, a troškovi hrane za životinje glavni su troškovni čimbenik u stočarskoj proizvodnji

U cilju promicanja kružnog biogospodarstva, upotrebom neiskorištenih prehrambenih proizvoda, nusproizvoda i suproizvoda iz proizvodnje hrane kao hrane za životinje podupiru se ciljevi kružnog biogospodarstva smanjenjem otpada, očuvanjem hranjivih tvari te ostvarivanjem gospodarskih i okolišnih koristi. U okviru politike EU-a države članice potiču se da daju prednost sigurnoj upotrebi u prehrani životinja pred opcijama niže vrijednosti kao što su biogoriva, kompostiranje, bioplin, spaljivanje ili odlaganje na odlagališta, pod uvjetom da su ispunjeni svi relevantni zahtjevi za sigurnost hrane za životinje i drugi pravni zahtjevi. Kružna hrana za životinje može uključivati i razmatranje novih izvora hranjivih tvari za upotrebu u prehrani životinja, kao što su bjelančevine dobivene od kukaca.

- **Diversifikacija uvoza uz usklađivanje standarda održivosti**

Iako se u ovom Planu iznose praktični koraci za poticanje proizvodnje u EU-u kako bi se postigla veća autonomija, diversifikacija uvoza u međuvremenu smanjuje rizike od ovisnosti. Postojeći (i budući) sporazumi o slobodnoj trgovini koje EU sklapa s raznim trgovinskim partnerima temelj su za diversifikaciju uvoza i izvoza. Oslanjanje na uvoz bjelančevina u hrani za životinje iz trećih zemalja vjerojatno će se nastaviti i u budućnosti. S obzirom na nultu stopu carine za soju i sojino brašno te

⁽⁴³⁾ Europska agencija za okoliš, *Protein diversification in Europe: risks and opportunities for sustainable food systems*, 22. lipnja 2026.

ograničen broj izvora opskrbe tim proizvodima, razni sporazumi o slobodnoj trgovini koje je EU sklopio sa zemljama izvan EU-a pridonose konsolidaciji tog instrumenta i diversifikaciji opskrbe EU-a sojom. EU će iskoristiti svoju poljoprivredno-prehrambenu diplomaciju kako bi dodatno diversificirao lance opskrbe i otvorio nove koridore opskrbe.

Susjedna zemlja EU-a i zemlja kandidatkinja za pristupanje Ukrajina mogla bi pridonijeti smanjenju deficita bjelančevina u EU-u i povećanju njegove prilagodljivosti, pri čemu suradnju treba usmjeriti na usklađivanje proizvodnih standarda, posebno za soju. EU će surađivati s Ukrajinom u područjima koja koriste objema stranama, kao što je proizvodnja soje, uz istodobno osiguravanje jednakih uvjeta i poštenog tržišnog natjecanja.

Kad je riječ o boljem usklađivanju proizvodnih standarda, već je poduzeto nekoliko koraka.

U Viziji za poljoprivredu i hranu Komisija se obvezala osigurati da se opasni pesticidi zabranjeni u EU-u ne vraćaju na tržište uvozom. Kako bi dopunila prethodne inicijative⁽⁴⁴⁾, Komisija je iznijela Prijedlog omnibusa o hrani i hrani za životinje te će provesti procjenu učinka mogućnosti usklađivanja proizvodnih standarda za uvezene proizvode.

Proizvodnja bjelančevina može uvelike utjecati na korištenje zemljišta. Ta se pitanja rješavaju europskim zakonodavnim okvirom, uključujući Uredbu EU-a o deforestaciji⁽⁴⁵⁾ i neizravnu prenamjenu zemljišta⁽⁴⁶⁾. Međutim, mogu utjecati i na lanac vrijednosti, i to na poljoprivrednike i trgovce, što zahtijeva posebnu pozornost.

- **Razvoj domaće proizvodnje sirovina i dodataka hrani za životinje**

Za promjene u izvorima bjelančevina i prehrani životinja potrebni su odgovarajući dodaci hrani za životinje. Upotreba aminokiselina u prehrani životinja danas je troškovno najučinkovitije rješenje za smanjenje velike ovisnosti EU-a o uvozu soje, uz istodobno smanjenje emisija dušika i potporu zdravlju i dobrobiti životinja. Smanjen pristup tržištu esencijalnih aminokiselina (posebno lizina i metionina) doveo bi do većeg uvoza soje iz trećih zemalja i većeg ispuštanja dušika u okoliš. Isto tako, dodavanje odgovarajućih količina vitamina hrani za životinje preduvjet je za očuvanje zdravlja i dobrobiti životinja te za optimizaciju proizvodnih rezultata u svim postojećim sustavima uzgoja životinja. Manjak jednog vitamina može biti dovoljan da utječe na zootehnička obilježja, što smanjuje konkurentnost stoke u EU-u i potencijalno ugrožava prehrambenu autonomiju EU-a.

Kad je riječ o gotovo svim vitaminima i aminokiselinama koje su potrebne za prehranu životinja, EU uvelike ovisi o trećim zemljama, posebno zemljama istočne Azije.

Oslanjanje EU-a na uvezene vitamine i aminokiseline stoga predstavlja kritične rizike za opskrbu. Komisija će surađivati s državama članicama na otklanjanju tih nedostataka **zaštitom i podupiranjem svojih industrijskih kapaciteta s pomoću konkurentnosti i trgovinskih alata** te će istodobno raditi na istraživanju potencijala za vraćanje proizvodnje u matičnu zemlju s pomoću sljedećih mjera:

- **pokretanje studije za procjenu opsega ovisnosti EU-a i potencijala za njihovo ublažavanje,**

⁽⁴⁴⁾ Uredbom Komisije (EU) 2023/334 od 2. veljače 2023. maksimalne razine ostataka za neonikotinoide tvari klotianidin i tiametoksam snižene su na granicu analitičkog određivanja radi zaštite pčela i oprašivača.

⁽⁴⁵⁾ Uredba (EU) 2023/1115 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o stavljanju na raspolaganje na tržištu Unije i izvozu iz Unije određene robe i određenih proizvoda povezanih s deforestacijom i degradacijom šuma (SL L 150, 9.6.2023., str. 206.).

⁽⁴⁶⁾ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82.).

- istraživanje mogućnosti da se u okviru budućeg ECF-a poveća broj projekata i pruže poticaji subjektima iz EU-a da u potpunosti iskoriste postojeće proizvodne kapacitete za dodatke hrani za životinje/vitamine, osiguraju nastavak rada i/ili ulažu u nove kapacitete,
- **daljnje pojednostavnjenje pravila o dodacima hrani za životinje** kako bi se omogućile inovacije i dostupnost na tržištu u kontekstu Omnibusa o hrani i hrani za životinje,
- poboljšanje **praćenja ranjivosti i utvrđivanje kritičnih rizika** povezanih s ulaznim materijalima / aditivima za hranu za životinje te razvoj relevantnih mogućnosti za pripravnost. Nakon Niinistöva izvješća ⁽⁴⁷⁾ Komisija je donijela Europsku strategiju za Uniju pripravnosti⁽⁴⁸⁾ s ciljem, među ostalim, jačanja otpornosti ključnih društvenih funkcija, kao što je sigurnost opskrbe hranom.
- U tom će kontekstu **Komisija i dalje posebnu pozornost posvećivati ovisnostima u proizvodnji dodataka hrani i hrani za životinje u okviru Europskog mehanizma za pripravnost i odgovor na krize u području sigurnosti opskrbe hranom** te će razmotriti različite alate, kao što su oni povezani s **ključnim materijalima u smislu transparentnosti tržišta, stvaranja zaliha, zajedničke nabave ili drugih instrumenata**, kako bi se povećala otpornost na vanjske šokove i stabilizirala dostupnost i priuštivost.

4.5. Jačanje lanaca vrijednosti bjelančevina u EU-u povećanjem privlačnosti tržišta, poticanjem potražnje i promicanjem lokalnih rješenja

- Potpora raznolikoj prehrani - Upotreba različitih alata na nacionalnoj razini i razini EU-a za poticanje potražnje - Osiguravanje odgovornosti i suradnje u cijelom lancu vrijednosti

• Potpora raznolikoj prehrani radi jačanja otpornosti sustava

Poljoprivredno-prehrambeni sustav EU-a ljudima nudi širok izbor sigurne i visokokvalitetne hrane. Pojedinci prema svojim potrebama i preferencijama mogu birati različite vrste prehrane, koje uključuju različite izvore bjelančevina biljnog podrijetla i proizvode životinjskog podrijetla proizvedene na održiv način. Veća dostupnost i priuštivost domaćih bjelančevina biljnog podrijetla povećala bi izbor i dostupnost za potrošače. S druge strane, raznolika i uravnoteženija prehrana pomogla bi u izgradnji održivih lanaca vrijednosti za proizvode životinjskog podrijetla biljnog podrijetla i teritorijalno integrirane proizvode životinjskog podrijetla, poboljšala ishode za javno zdravlje i doprinijela klimatskim i okolišnim ciljevima EU-a ⁽⁴⁹⁾.

Na odabire u prehrani potrošača utječu prehrambena okruženja, na koja pak najviše utječu cijene i privatni akteri, ali i javne politike. Nacionalnim instrumentima politike kao što su oporezivanje, obrazovanje, smjernice o prehrani i informacije o zdravstvenim, klimatskim, okolišnim i socijalnim učincima može se poduprijeti zdravija i raznolika prehrana. Dodatni poticaji za javne i privatne aktere uključuju određivanje cijena, dostupnost, javne usluge pripreme i dostave hrane, sastav proizvoda i informiranje potrošača, uključujući označivanje i oglašavanje, kako je navedeno u Komisijinu planu za „sigurna srca”.

⁽⁴⁷⁾ Posebni savjetnik Niinistö, *Izvješće: Sigurniji zajedno – jačanje europske civilne i vojne pripravnosti i spremnosti*, 30. listopada 2024.

⁽⁴⁸⁾ Europska komisija, *Europska strategija za Uniju pripravnosti*, JOIN(2025) 130 final.

⁽⁴⁹⁾ Europska komisija: Zajednički istraživački centar, *Closing the EU protein gap – drivers, synergies and trade-offs*, 2024.

- **Korištenje različitih instrumenata EU-a i nacionalnih instrumenata za poticanje potražnje**

Osim nacionalnih politika, važnu ulogu ima i politika EU-a. U skladu s izvješćem Komisije o tržišnim standardima za sušene mahunarke i soju, **prijedlog ZPP-a za razdoblje nakon 2027. omogućuje uvođenje standarda za proteinske usjeve kako bi se potrošače bolje informiralo o podrijetlu proizvoda.** Tim se standardima može promicati potrošnja proizvoda biljnog podrijetla i poduprijeti kampanje EU-a u kojima se ističu koristi mahunarki za zdravlje i održivost.

Komisija će informirati javnost o mogućnostima za mahunarke u svojem godišnjem programu rada za promicanje te će te proizvode uključiti u predstojeću kampanju „Kupujmo europsko”.

Javna nabava hrane može potaknuti otpornost i održivost podupiranjem novih lanaca opskrbe, osiguravanjem potražnje za održivim proizvodima i oblikovanjem obrazaca potrošnje. U Viziji za poljoprivredu i hranu najavljuje se prijedlog za jačanje uloge javne nabave. U njoj se navodi da bi se u javnoj nabavi trebao primjenjivati pristup „najbolje vrijednosti” kako bi se nagradila nastojanja u području kvalitete i održivosti. Lokalna proizvodnja proizvoda biljnog podrijetla, posebno mahunarki, dobro je usklađena s tim ciljevima i očekuje se da će imati koristi od tog pristupa.

EU-ovim programom u školama⁽⁵⁰⁾ (kojim se podupire distribucija mlijeka, voća i povrća milijunima školske djece) može se dodatno poduprijeti održiva i otporna potrošnja informiranjem djece putem obrazovnih mjera o koristima mahunarki i upoznavanjem s njihovim okusom.

- **Usklađivanje određivanja cijena i oporezivanja kako bi se uzeli u obzir troškovi održivosti i otpornosti**

Cijene snažno utječu na izbor potrošača i mogu potaknuti prelazak na raznoliku prehranu. To uključuje inicijative za određivanje cijena na maloprodajnim tržištima usklađene sa stvarnim troškom održive i otporne hrane, koje podupiru prakse označivanja. Osim određivanja cijena, trgovci na malo i prehrambena industrija imaju važnu ulogu jer nude mogućnosti za raznoliku prehranu i promiču održivije mogućnosti.

Osmišljavanjem odgovarajućih politika oporezivanja države članice uspješnije mogu doprinijeti prelasku na otporan prehrambeni sustav.

Iako prelazak na više proteinskih usjeva u hrani i hrani za životinje nije izravno prihvatljiv za sporazume o održivosti u skladu s člankom 210.a Uredbe o ZOT-u, poljoprivrednici i drugi dionici u lancu mogli bi razmotriti uključivanje u sporazume o održivosti inicijativa kojima se nastoje ostvariti prihvatljivi ciljevi održivosti, kao što su smanjenje gubitaka i upotrebe dušika, poboljšanje bioraznolikosti i drugi povezani ciljevi.

4.6. Kružnost kao poslovni model

- **Biogoriva**

Domaća proizvodnja usjeva s visokim udjelom bjelancevina ne samo da smanjuje ovisnost o uvozu bjelancevina, već i doprinosi vrijednim suproizvodima koji se mogu koristiti kao hrana i hrana za životinje, kao i za proizvodnju biogoriva, čime se doprinosi otpornosti EU-a u sektoru hrane i hrane za životinje te energetske sektoru. Komisija će **u preispitivanju okvira za energiju iz obnovljivih izvora nakon 2030. procijeniti kako povećati proizvodnju domaćih održivih biogoriva, proteinskih usjeva i sirovina** kako bi se poduprla strateška autonomija i otpornost Unije i kako bi se ti ciljevi odrazili u općem okviru politike.

⁵⁰ Članci od 22. do 25. i Prilog V. Uredbi o ZOT-u.

- **Prihvatanje biogospodarstva**

Integracija perspektive biogospodarstva presudna je za održivu upotrebu resursa i oslobađanje punog potencijala izvora bjelančevina u EU-u u skladu s načelom učinkovite upotrebe biomase za visokovrijedne primjene u skladu s ciljevima strategije biogospodarstva. Kako bi se utvrdila područja u kojima bi se upotreba resursa mogla poboljšati, u okviru Strategije za biogospodarstvo promiče se poboljšano praćenje tokova biomase kako bi se povećala transparentnost u svim sektorima u kojima se biomasa upotrebljava kao hrana, hrana za životinje, gnojivo, energija i druge industrijske namjene. Inicijative kao što su Zajedničko poduzeće za Europu kao kružno biogospodarstvo i njegova radna skupina za primarne proizvođače također imaju važnu ulogu u unapređenju biogospodarstva.

Komisija će raditi na **izradi bilanci biomase** kako bi se nadopunili podaci o dostupnosti suproizvoda koji nedostaju te će pružiti potporu državama članicama u izradi usklađenih bilanci bjelančevina hrane i hrane za životinje.

5. Zaključci

Velika ovisnost sustava bjelančevina EU-a o uvezenoj hrani za životinje s visokim udjelom bjelančevina ukazuje na niz međusobno povezanih problema, uključujući nedovoljno razvijene lance vrijednosti proteinskih usjeva, uvezene vitamine i aminokiseline, nedovoljnu konkurentnost, ograničenu dostupnost zemljišta, pritiske na okoliš, ovisnost određenih stočarskih sustava o uvezenoj hrani za životinje, obrasce potrošnje i prepreke uvođenju alternativnih bjelančevina.

Kako bi se odgovorilo na te probleme, u Planu se kombiniraju koordinirane i sustavne mjere u području opskrbe i potražnje za hranom i hranom za životinje. Plan pridonosi jačanju proizvodnje u EU-u poticanjem proteinskih usjeva pomoću alata ZPP-a i razvojem otpornih lanaca vrijednosti koji su podržani infrastrukturom za preradu, širom primjenom ugovora i ciljanim ulaganjima. Planom se promiče i diversifikacija uvoza te učinkovitiji i lokalni stočarski sustavi, uključujući ekstenzifikaciju koja se temelji na travnjacima, optimizirane strategije hranjenja koje se oslanjaju na hranu za životinje iz lokalnih izvora, uz potporu infrastrukture, tržišnih poticaja i domaće proizvodnje sirovina.

Usporedo s time, Planom se potiče potražnja u smislu raznolikije prehrane, poboljšanog prehrambenog okruženja, javne nabave, označivanja i mjera informiranja, uz unapređenje istraživanja i inovacija u području usjeva, alternativnih bjelančevina i biogospodarstva te kružnih rješenja. Te se mjere temelje na snažnijoj koordinaciji politika, usklađivanju s okolišnim ciljevima te pojačanom praćenju i dijalogu, čime se osigurava prelazak cijelog sustava na otporniji, održiviji i konkurentniji sustav bjelančevina u EU-u.

Zahvaljujući svojem poduzetničkom i prilagodljivom stavu mladi poljoprivrednici, koji su često predvodnici u uvođenju novih tehnologija, održivih praksi i diversificiranih poslovnih modela, imaju ključnu ulogu u iskorištavanju mogućnosti povezanih s prelaskom na održiv i otporan sustav ponude i potražnje bjelančevina.

U poticajnom političkom okruženju i posebnim inovacijama EU može ubrzati primjenu održivih praksi i **do 2035. ostvariti sljedeće referentne vrijednosti** kako bi se osiguralo da udio bjelančevina iz uljarica i proteinskih usjeva podrijetlom iz EU-a koji se upotrebljavaju kao hrana za životinje u EU-u, koji je 2025. iznosio 25,8 %, do 2035. dosegne 35 %.

PRILOG: Ključne mjere

1. Razvoj lanaca vrijednosti proteinskih usjeva u Europi i jačanje položaja poljoprivrednika

Identifikacijska oznaka	Mjere
1.1.	Pratiti upotrebu lokalne hrane za životinje.
1.2.	Utvrđiti referentnu vrijednost na razini EU-a za praćenje opće strateške autonomije EU-a u području bjelančevina.
1.3.	Provesti tržišne standarde za proteinske usjeve pri označivanju podrijetla.
1.4.	Poboljšati primjenu kriterija održivosti za javnu nabavu hrane, prehrambenih usluga i prodajnih automata.

2. Poboljšanje znanja o samodostatnosti EU-a u području bjelančevina

Identifikacijska oznaka	Mjere
2.1.	S državama članicama uspostaviti dijaloge EU-a o bjelančevinama radi provedbe Plana EU-a za bjelančevine.
2.2.	Pokrenuti studiju kako bi se procijenili razmjeri ovisnosti EU-a i potencijal za njihovo ublažavanje.
2.3.	Izdati smjernice o usklađenoj nacionalnoj bilanci bjelančevina u hrani za životinje i hrani.

3. Poticanje lanca vrijednosti bjelančevina u EU-u

Identifikacijska oznaka	Mjere
3.1.	Istražiti načine ulaganja u postrojenja za skladištenje i preradu kako bi se u okviru nacionalnih i regionalnih partnerskih planova i ECF-a razvili otporni lanci vrijednosti hrane za životinje koji se temelje na lokalno proizvedenim krmivima s visokim udjelom bjelančevina.
3.2.	Olakšati razvoj dobrovoljnih oznaka ili neobveznih rezerviranih napomena kojima se potvrđuje da se stočni proizvodi proizvode isključivo upotrebom hrane za životinje proizvedene u EU-u ili iz nacionalne, regionalne ili lokalne proizvodnje u suradnji s ključnim dionicima u lancu opskrbe.
3.3.	Informirati javnost o mogućnostima financiranja promotivnih kampanja EU-a ističući koristi mahunarki za zdravlje i održivost.
3.4.	U obrazovnim ustanovama putem EU-ova programa u školama širiti informacije o mahunarkama kako bi se djeca upoznala s njihovim okusom, izgledom i prehrambenim koristima.
3.5.	Države članice trebaju razmotriti unapređenje politika oporezivanja kojima se poboljšava pristup potrošača priuštivoj hrani iz otpornog prehrambenog sustava.

4. Poboljšanje konkurentnosti proteinskih usjeva i alternativnih bjelančevina u EU-u

Identifikacijska oznaka	Mjere
-------------------------	-------

4.1.	Razviti metodologiju certificiranja za poljoprivredu i agrošumarstvo na mineralnim tlima, uključujući prakse kojima se smanjuju izravne i neizravne emisije N ₂ O iz poljoprivrednih tala kojima se gospodari upotrebom proteinskih usjeva, u kontekstu Uredbe o uklanjanju ugljika i sekvencijaciji ugljika u poljoprivredi.
4.2.	Zauzeti strateški pristup istraživanju i inovacijama za poljoprivredu, šume, ruralna područja i prehrambene sustave. Financirati istraživanje i inovacije za poticanje konkurentnosti, održivosti i otpornosti proteinskih usjeva i alternativnih bjelančevina.
4.3.	Razmjenjivati znanje i najbolje primjere iz prakse o lokalnoj autonomiji u području hrane za životinje i proizvodnji, preradi i valorizaciji proteinskih usjeva putem mreže ZPP-a EU-a.

5. Iskorištavanje partnerstva u europskom susjedstvu

Identifikacijska oznaka	Mjere
5.1.	Unaprijediti suradnju s Ukrajinom kao zemljom kandidatkinjom za članstvo u EU-u kako bi se diversificirala opskrba proteinskim usjevima uz istodobno usklađivanje proizvodnih standarda, uključujući strategiju Global Gateway.